

Votyak Folksongs, Lászlo Vikár and Gábor Bereczki, Akadémiai Kiadó, Budapest 1989, 521 str, [12] str. tabl. fotografija.

Jedna od bitnih programskih orijentacija mađarske etnomuzikologije, započeta s radom B. Bartóka i Z. Kodálya, bila je istraživanje folklorne glazbe srodnih naroda izvan granica Mađarske. Rad autora ove zbirke (prvog - etnomuzikologa i drugog -

- lingvista) usmjeren je već više od trideset godina na ugrofinska (Čeremisi, Votjaci, Mordvini) i turska govorna područja (Čuvaši, Kazanski Tataari i Baškiri) u Sovjetskom Savezu, najviše u regiji između središnjeg dijela rijeke Volge te rijeke Kame. Njihovu dugotrajnu i plodnu suradnju moguće je pratiti kroz dva prethodna izdanja: *Čuvaške narodne pjesme* (1971, prikaz L. Tari-V. Žganec, NU br. 10) te *Čeremiške narodne pjesme* (1979, prikaz J. Bezić, NU br. 20).

No, za razliku od prijašnjih publikacija u kojima se nastojalo u cijelosti sagledati muzičku tradiciju određene nacije, u ovdje prikazanoj zbirci analizirane su samo južne grupe Votjaka: 54 sela Tatarskog i Baškirskog administrativnog područja. S obzirom na to da ulaz u autonomnu pokrajinu Votjaka - Udmurt - nije bio omogućen, autori su gore navedenim krajevima pridružili i istraživanje rubnih područja na granici ove pokrajine.

Namjera sastavljača zbirke nije bila dati cjelokupan pregled svih postojećih oblika folklorne glazbe Votjaka - jer prema njihovom mišljenju, istraživanje kojem je cilj stvarna situacija ne može se provesti dok nisu ustanovljeni temeljni oblici. Autori su bili svjesni opasnosti ovakvoga opredjeljenja kod kojeg se ne mogu izbjeći npr. subjektivan dojam i odabir, te zapreke koje se javljaju pri interpretaciji građe koja nije iz istraživačeva materinijeg govornog područja. No, dugogodišnje proučavanje postojeće regije te dobivanje rezultata iz kvantitetom i kvalitetom izuzetno bogate građe koja je kao takva omogućila objektivniji pristup i sistematizaciju - bili su faktori koji su istraživače podržali u navedenom nastojanju.

Daljnje poteškoće nastaju kod istraživanja multijezičnih područja, pri pokušaju raspoznavanja i definiranja materijala samo jedne nacije. Autori se stoga opredjeljuju za, po njima jedini pravilan pristup - metodu regionalnog istraživanja, u kojoj se s jednakim interesom proučava populacija trenutačno od primarnog interesa kao i one od sekundarnog značenja. Na ovaj način moguće je tragati kako za autohtonim značajkama jednog naroda tako i za brojnim međusobnim jednostranim ili višestranim utjecajima koji se nužno odigravaju na ovako složenom geografskom području.

S obzirom na to da prethodno Votjaci zauzimaju jedinstvenu poziciju u analiziranoj regiji otkrivajući povezanost sa sva tri bitna muzička elementa: finsko-ugarskim, turskim i slavenskim, jugozapadni Votjaci tako su najviše sačuvali arhaične melodije građene na tri tona od kojih formiraju jednostavne melopoetske oblike temeljene na ponavljanju ili variranju prvog glazbenog retka. Nukleus do-re-mi pjevan u unisonu te vezan uz svadbene pjesme i tužaljke svjedoči o povezanosti ove građe sa finsko-ugarskom tradicijom. Na drugoj strani, glazba jugoistočnih Votjaka pokazuje u prvom redu kroz pentatoniku, usmjerenost ka duru te ornamentalnu tehniku - više simptome turskog utjecaja. Slavenski element, najočitiiji u harmonijskom poimanju, nastajao je tokom industrijalizacije u 19. stoljeću. S obzirom na to da je usmjerenost zbirke bila u prvom redu ka starijem glazbenom sloju ovoga naroda (za razliku od prijašnjih zbirki votjačke folklorne glazbe), ovi noviji napjevi nisu uneseni u knjigu.

U pogledu forme folklornu glazbu Votjaka teže je geografski i kontekstualno odvojiti na zapadni i istočni dio. Dominiraju četverodijelni oblici (70%) te trodijelni (25%), no karakteristična grupa su i peterodijelni, iako brojčano malo zastupljeni (3%). Većinom su građeni na ponavljanju ili variranju jednog glazbenog retka, ili opet na suprotstavljanju dvaju; novi - C dio - rijetko se pojavljuje.

Upravo varijacija i bogato ornamentiranje osnovnog materijala koji su, koliko je moguće, precizno bilježeni, doprinose autohtonosti i bogatstvu ove građe; pojava intervala užih od temperiranog sistema i nestalnih u svom obliku (najčešće interval između male i velike terce) svjedoče o arhaičnosti napjeva; njihova odstupanja zapisivana su uobičajenom metodom mađarske melografije - strelicama iznad nota. Melodije su, kao i u prethodnim zbirkama ovih autora, transponirane na zajednički završni ton (b1=do), te je tako omogućen bolji pregled i usporedba napjeva.

Ovako zapisanoj građi prethode kratka ali veoma informativna i zanimljiva poglavlja posvećena vanjskim - historijskim i kontekstualnim značajkama (povijest Votjaka, povezanost glazbe s religijskim životom i običajima, pregled dosadašnjih muzičkih zbirki votjačke folklorne glazbe, pregled zapisa čuvanih u Mađarskoj akademiji nauka), unutrašnjim muzičkim karakteristikama (osobitosti građe, problemi sakupljanja, transkripcije i sistematizacije) te poeziji i jeziku. Nakon notnih primjera slijede brojni tabelarni pregledi rađeni u prvom redu po muzičkom principu (melopoetski oblici, tonski nizovi, kadence, opsezi) a zatim i brojni indeksi po ostalim pokazateljima (geografska rasprostranjenost, klasifikacija prema broju slogova prve melostrofe, prema spolu i dobi kazivača, povezanost s običajima, abecedni indeks prema prvoj riječi teksta pjesme).

Potrebno je istaknuti da je ovako preglednom koncepcijom zbirke uvelike omogućeno snalaženje u građi; trojezičnim izdanjem (uvodne studije i bilješke na engleskom, tekstovi pjesama na votjačkom, mađarskom i engleskom) maksimalno je proširena njezina upotrebljivost. Kao zasebna i zaokružena cjelina ona nužno ne pretpostavlja poznavanje prijašnjih zbirki, no upravo povezivanjem s njima do izražaja dolazi značenje ove publikacije: kao jedan od bitnih pokazatelja ona doprinosi postepenom otkrivanju bogate mozaičke slike folklorne glazbe Volga-Kama regije te pronalaženju zajedničkih značajki s mađarskom tradicijskom glazbom.

Ruža BONIFAČIĆ